

Vyučování

Etapy vyučovacího procesu

- počáteční diagnóza
- projektování, plánování, stanovení cílů
- regulace učení (korigování plánu, reflexe)

Vyučovací jednotka

Vyučovací jednotka

- Příkladem vyučovací jednotky je **vyučovací hodina** (lekce, seminář, přednáška, čas tréninku apod.).

Vyučovací jednotka

Fáze výuky:

- **Motivace:** vhodný stimul – naladění žáků na výuku, nejlépe probuzení zájmu o učivo.
- **Opakování:** upevňování již naučeného učiva; nezbytné zejména, když probírané učivo navazuje na předchozí.
- **Expozice:** proces seznamování se s novým učivem – výklad, dialog, demonstrace jevů, zápis učiva, aj.

Vyučovací jednotka

Fáze výuky:

- **Fixace:** proces upevňování nově získaných vědomostí a dovedností prostřednictvím cvičení, opakování, testování, aby se předešlo zapomínání; uvádí se, že během 8 hodin zapomínáme až polovinu získaných poznatků.
- **Diagnóza:** reflexe popřípadě sebereflexe toho, co se žáci ve skutečnosti naučili; slouží také k hodnocení žáků.
- **Aplikace:** využití získaných vědomostí a dovedností pro samostatné řešení úkolů či v praktických činnostech.

Vyučovací jednotka

Fáze výuky shrnutí:

- **motivace**
- **opakování**
- **expozice**
- **fixace**
- **diagnóza**
- **aplikace**

Výše uvedené pořadí jednotlivých fází výuky není nijak závazné a jednotlivé fáze se mohou i prolínat nebo mohou být vynechány.

Příprava na vyučování

- Placená příprava.
- Naprostá většina učitelů (alespoň v počátcích profesní dráhy) nenechává přípravu pouze na paměti.
- Nikde není předepsaná forma přípravy.
- Výhodou je příprava prezentací.

Příprava na vyučování

Typy příprav na vyučování (podle Kalhous, Obst 2009)

První typ:

- blesková příprava (Co?, Jak?; Obsah)
- Neformulují se cíle (předpokládá se, že jsou v učebnici – příprava podle učebnice)

Druhý typ:

- Co už bylo?
- Čeho chci dosáhnout? Jak a čím toho dosáhnout?

Příprava na vyučování

Třetí typ (nejnáročnější):

- cíle
- prostředky
- časový projekt výuky (harmonogram výuky předmětu, harmonogram hodiny)
- organizace podmínek výuky
- zvláštní didaktická hlediska (prekoncepty, mezipředmětové vazby, atd.)
- výchovné využití vyučování (také průřezová témata a kompetence RVP)

Literatura

- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

Výukové (vyučovací) metody

Domácí úkol: přečtěte si níže uvedenou klasifikaci metod:

Klasifikace metod

- Metody z hlediska **pramene poznání** a typu poznatků – aspekt didaktický (slovní, názorně demonstrační a praktické metody)
- Metody z hlediska **aktivity a samostatnosti** žáků – aspekt psychologický (sdělovací metody, metody samostatné práce, aj.)
- Charakteristika metod z hlediska myšlenkových operací – aspekt logický (postup **induktivní, deduktivní**, srovnávací, aj.)
- Varianty metod z hlediska **fází výchovně vzdělávacího procesu** – aspekt procesuální (metody motivační, expoziční, fixační, diagnostické, aplikační)
- Varianty metod z hlediska výukových **forem a prostředků** – aspekt **organizační** (kombinace metod s výukovými formami a pomůckami)
- Aktivizující metody (diskuse, situační metody, didaktické hry, aj.)

(Maňák 1996 In Skalková 2007)

Slovní metody

Monologické metody:

- **Vysvětlování:** Postupný, účelný a výstižný výklad, ve kterém se učitel zaměřuje zejména na objasňování vztahů a zákonitostí.
- **Přednáška:** Přednáška je způsob předávání poznatků prostřednictvím jazykově a logicky připraveného a prezentovaného projevu. Může mít tři části – vyvolání zájmu (úvod); následuje samotný výklad a v závěru může v rámci přednášky dojít k rekapitulaci.

Slovní metody

- **Vyprávění:** citově podbarvený způsob verbálního zprostředkovávání poznatků
- **Instruktaž:** teoretický (slovní nebo písemný) přenos poznatků, který předchází praktické činnosti

(Kalhous, Obst 2009 s. 317)

Slovní metody

Dialogické metody (metody založené na přímé interakci učitele a žáků):

- **Rozhovor:** Jev se osvětluje prostřednictvím formy otázek a odpovědí (užívá se při seznámení s učivem, při upevňování vědomostí, při kontrole získaných vědomostí).
- **Dialog:** je to rozvinutější forma, než samotný rozhovor – dochází ke komunikaci učitele a žáka navzájem (předmět dialogu by měl být pro žáky zajímavý).

Slovní metody

Dialogické metody (metody založené na přímé interakci učitele a žáků):

- **Diskuse**: vzájemná diskuse, do které jsou zapojeni (pokud možno) všichni členové skupiny.
- **Brainstorming** (burza nápadů): Podpora tvořivosti při hledání nových řešení problémů prostřednictvím spontánních nápadů, které jsou zapisovány a podněcují tak další myšlenky. Teprve po pauze se nápady analyzují a hledá se jejich racionální základ.

Metody názorné, demonstrační

- **Metody demonstrační** mají ve vyučování (zejména přírodních věd) obrovské uplatnění. Mohou sloužit k jasnému objasnění daného jevu či k zřetelné vizualizaci nějakého objektu.
- Žáci vedeni k jasnému názoru. Důraz na názorné, demonstrační vyučovací metody má tradici už u Jana Amose Komenského.
- Názornosti se dosahuje především prostřednictvím **didaktických pomůcek**, prostředků (viz Didaktické prostředky).